

חיה - טובה פסח

אוצרת: נורית טל-טנא

"אל עומק נפשנו לא נתקרב באמצעות ניסוחים לוגיים, או מושגים רציונליים. רק שפת הדימויים והסמלים, זו הנובעת ממחוזות עולמינו הפנימי, תאפשר לנו את הקשר אליו. דרך חלומותינו, טקסים פולחניים, דרך יצירות אמנות, דרך אגדות ומיתוסים משתקפת אלינו על ידי השלכה תמונת הנפש, הלא מודעת שלנו. באמצעות כלים אלו נוכל לחיות, לחוש, להרגיש ולהבין את המתרחש בתוכנו. השלכה זו מקשרת אותנו אל פנימיותנו, אל עולם מלא של סמלים ודימויים, ומאפשרת לנו לבוא במגע עם מקורות האנרגיה הטמונים עמוק בנפש האישית ובנפש האנושית. ממחוזות אלו אנו יכולים לשאוב תוכן, כוח וריפוי".

(ק.פ. אסטס – "רצות עם זאבים", מודן 1997 נאוה תלפז, אנליטיקאית יונגיאנית עמ' 14).

גוף עבודות זה של טובה פסח מחייה ומאפשר התחברות למעמקים ארכיטיפים של דמות האישה הפראית הקוסמת המכשפה. לעוצמת האישיות הנשית, לראשית היותנו, לקשב לקול האינסטינקטים הפנימיים, לכוחנו הטבעי וליצר המיני החייתי במובן הפראי והטוב.

טובה מזאבת דמויות הנקרות בדרכה, היא הופכת אותן לבנות כלאיים שחציין אדם וחציין זאב כאשר כל המצעים כשרים למלאכת החייה אובססיבית זו. חלק מהדמויות המוצגות נוצרו בטכניקת חריטה על מצע נחושת, קולאז' ומגזרות נייר המודבקות לכוורת עץ, לקופסאות קרטון ולמעטפות. חלקן ספוגות במצע טבול בצבע, וחלקן מופיעות על חפצים דוגמת לוח דמקה, בו הדמות כתהליך המייצג משחק טרנספורמציה וחילופי זהות בין הדמות המקורית למוזאבת, ובין המקום הפראי-השולט, למקום הקורבני-הנשלט. כאשר מלאכת ה"זיאוב" ככמיהה של האמנית לשינוי עצמי.

בכולנו מפעמת הערגה אל הפראי, אך מלמדים אותנו להתבייש בתשוקה זו. האיסורים והמעצורים של התרבות המערבית, הם הגורם לכך. זוהי תרבות שמחד מעריכה את האינטלקט, את התודעה ואת הרוח ומאופיינת בשליטת עולם פטריארכלי-גברי, המדכא, מרחיק ומשפיל את היציר-הגופני-התחושת-האינטואיטיבי-הרגשי המאפיינים את העולם המטריארכלי-הנשי, מערכת ההדחקות שניתקה את האדם מפנימיותו האמתית.

אסטס מבקשת לעשות תיקון לתפיסת הנשי, כדי שנכיר במהותה המבורכת, כפי שהכיר העולם הקדום בשחר האנושות, בשליטת האלות הגדולות. העולם הנשי כאש החיים, יצירתיות והשראה. אסטס קוראת לנשים לעבור מחיי הישרדות ללבוב, ולרוץ עם הזאבות, ריצה זו תעלה בשר ונשמה על חייהן שדוכאו!

"I will be a good girl", כך מבטיחה דמות נשית "מזאבת" המביטה בנו מהקנבס, כשהיא לבושה בתלבושת שמרנית המאזכרת לבוש צנוע, האופייני לחברה הפורטיטנית מהמאות ה-16 וה-17, אלא שעל אף הבטחתה, הזאבה שמתוכה מתפרצת באישון הלילה ומתגלה... שורשי החייתיות הטבעית, לא נועדו לריסון.

ה"הזדאבות", על פי טובה נדרשת גם לפיגמנט הזהב - ה"הזדהבות", המאפשרת שינוי וחיים חזקים עוצמתיים יותר. צבע הזהב המלכותי והמוחצן המצוייר בעבודות, מבטא נסיון להארה ולהאדרה, המלכת הדמות המוזאבת, הזיאוב ממקם אותה בחיים טובים יותר, מוארים. גם הצבע האדום, מוטיב המופיע בעבודות משמעותי בבחינת הסמל לתשוקה, לפיתוי, לדם ולשפה ישירה.

"בתהליך הזיאוב, אני מחיה דמויות אנונימיות ומוכרות, פאסיביות וחסרות משמעות נרטיבית, והופכת אותן לדימוי משמעותי, לדמויות בעלות יצר חיים עוצמתי, הנלחמות בפחד והולכות עם האמת. משלמות מחיר בזוב דם ונותרות עם מכנסיים מופשלים. ההזאבה מלווה בחרות, בתשוקה ובאפשרות לחיים חדשים, לאהבה. יחד עם זאת בהזאבה יש גם סיכון לאובדן. אני מזאבת אותן, משמע אני מתקנת אותן לצורך התיקון, הריפוי והצרכים שלי". - (טובה פסח)

בעבודת הווידאו, האמנית מזאבת את עצמה כמבקשת להחיות ולעורר אצלה את האינסטינקטים הפנימיים, כדי לשוב למסלול החיים, לאומץ וליישום המאוים החייתיים, כתחליף למה שאבד. חווית ההזאבה העצמית הזו כחוויה הכרחית וקיומית עבודה, והינה בעלת מעמד מואר באור "רנסנסי" המעניק לסיטואציה תחושת חוויה דתית נשגבת (Sublime). יחד עם זאת יש לזכור כי "אפוס הגבורה שלנו הנשים אינו מחויב בדרמטיות. זוהי עבודת נמלים יום-יומית הנטויות בחוט אפור ודק תוך נחישות והכרה בזכותנו לבטא עצמנו לדעת" ("רצות עם זאבים" נאוה תלפז -אנליטקאית יונגיאנית).

על פי המיתולוגיה המצרית ל"אדם זאב" תכונות המשלבות בין האנושיות לזאביות. סיפורים על יצורי כלאיים שצורתם משתנה בעקבות נשיכת זאב, קסם/קללה או בעקבות הופעתו של ירח מלא, הופיעו באמונות עממיות קדומות ומצאו אזכורים בווריאציות מאוחרות יותר בתרבויות שונות בספרות ובקולנוע. בפנטזיות ארכיטיפיות מדמים אנו את עצמנו לדמויות בעלות כוחות על-טבעיים, שיאפשרו לנו לעוף או לנשום במצולות הים, בשאיפה טרנסצנדנטלית לייחס לעצמנו יכולות רב-תחומיות שאינן אנושיות.

גוף העבודות של טובה אינו מופנה לקהל נשי בלבד, אלא רק לאלו האמיצים דיים להכיל, לזהב ולזאב.